

TEGIJA

Intelligent, kes oskab hinnata lapsemeelsust

Anneli Remme kirjutab 11. veebruaril Rahvusooperis Estonia esietenduva lasteoperi “Mina – Napoleon!” autorist **Tõnis Kaumannist**.

Alustada tuleb hoiatusega. Nii nagu Tõnis Kaumanni (33) tõsise ajaliku häälega räägitud juttu kuulates võid ühel hetkel taibata, et ta on pannud proovile su huumoritaju, ei maksa ka tema muusikat kuulates uskuda, et see mis kõlab “lihtsalt” ja “naiivselt”, on nõnda ka mõeldud. Kaelast saadik Tõnise kaevatud augus istudes mõistad äkki, et ta on sind peenelt alt tõmmanud.

Üheksakümnendate lõpul jooksis ETVs sari “Kaheksa pilku eesti muusikale”, noorte heliloojate portreesaadet. Enamik portreeritavatest püüdis neis sõnastada oma loominguilisi põhimõtteid, iseloomustada tööstiili, siiralt domineeris helilooja religioosne taust. Rein Paku tehtud saates Kaumannist oli Tõnisest saanud staar, kes räägib endast isikliku basseini serval istudes. Tõnisest võib kergesti jääda elus hästi läbi lööva ja *mania grandiosa*’t põdeva tegelase mulje. Tegelikult on ta väga intelligentne noor inimene, kes läheb heal meelel kaasa pullitegemisega ja pole pidanud vajalikuks rookida endast välja lapsemeelsust.

LÄINUD SÜGISEL TEGI TÕNIS KÜLMA ühele Hollandi muusikafestivalile ja sealsele klassikaraadiojaamale. Ta kirjutas spetsiaalselt sellele festivalile Tšellookteti, pani loole pärast valmimist nimeks “Kolm rahvatantsu” ja kirjutas festivali bukletis avaldamiseks surmtõsise autentseid nimesid sisaldava annotatsiooni. Esimest tantsu tantsiti pimedas talutares. Teine tants on lamentatsioon

olevat olnud üsnagi eitav ja isegi halvustav poos. Ja kui varem libises niinimetatud nüüdismuusika Tõnisest sageli lihtsalt mööda, siis praegu tunnistab ta, et teda huvitab järjest rohkem selline helisse suhtumine, mida kuuleb näiteks Helena Tulve või Toivo Tulevi muusikas. Hooajal 1999/2000 oli Tõnis **NYJD Ensemble**’i resideeriv helilooja.

Esimene Tõnis Kaumanni autorikontsert toimus 19. septembril 1997. Esines **Tallinna Kammerorkester**, dirigeeris **Tõnu Kaljuste**. Ebataavoline 26aastase helilooja kohta. Arvata võib, et Londoni konkursivõit oli loonud talle selleks piisavalt tugeva ja usaldusväärse imago, aga kaasa mängis Tõnise enda arvates ka Tõnu Kaljustes sisalduv positiivne lapselik impulss, mis lubab selliseid tegusid teha. Igas mõttes meelde jääv õhtu.

Tõnise elus on palju laulmist. Ta on kuulunud ansamblitesse **Linnamuusikud** ja **Heinavanker**, laulnud **Hortus Musicuse** motettkooris. Sel aastal ootab kõige tihedam kontserdigraafik ees gregooriuse laulu ansambli **Vox Clamantis** liikmena. Varajase muusika hooalus on Tõnisest üle käinud jõuliselt ja väga varakult. Ehk, nagu ta ise väljendub, hakati Eestis varajase muusikaga tuntavalt ja kaasaahaaravalt tegelema just siis, kui tema “juba ise kõndis ja enam püksi ei teinud”. Nüüd on ta kümme aastat olnud mööda ilma esinev rändmuusik. See tähendab ühtlasi, et ta teab suurepäraselt, mis tunne on olla interpret ja viibida laval, ning

INGMAR MUUSIKUS

MÖÖDA ILMA ESINEV RÄNDMUUSIK: Helilooja Tõnis Kaumann teab, mis tunne on olla ka laval.

LÄINUD SÜGISEL TEGI TÕNIS KÜLMA ühele Hollandi muusikafestivalile ja sealsele klassikaraadiojaamale. Ta kirjutas spetsiaalselt sellele festivalile Tšellookteti, pani loole pärast valmimist nimeks "Kolm rahvatantsu" ja kirjutas festivali bukletis avaldamiseks surmtõsise autentseid nimesid sisaldava annotatsiooni. Esimest tantsu tantsiti pimedas talutares. Teine tants on lamentatsioon sellest, kuidas "katk tappis kõik loomad ära ja talumehed pidid ise vankrit vedama". Kolmandas tantsus "assimileerusid merre uhitud hispaania meremehed kohaliku elanikkonnaga ja töid kaasa oma viisid". Raadiointervjuu käigus tuli välja, et teose "taust ja sisu" on Tõnise oma lõbuks tehtud fiktsioon, ja järgnes kerge segadus.

Aastal 1994 võitis Tõnis Londonis kompositsioonikonkursi "European Young Composer", mille korraldas Academy of St. Martin in the Fields, Sir Neville Marrineri asutatud orkester, mis on sisse mänginud muusika filmidele "Amadeus" ja "Inglise patsient". See oli eesti muusikas väga suur sündmus ja ajakirjandusele magus teema, sest Pariisi ROSTRUMile ei olnud tol ajal siit veel jõutud.

TÕNIS ON TAGANTJÄRELE ANALÜÜSINUD, miks võitis just tema teos, mis ei olnud üldse selline "nüüdismuusika", mis enamasti konkurssidel edu saavutab. Ja jõudnud järeldusele, et žüriis sattusid tookord olema inimesed, kelle kultuuritaustaga Tõnise nõksude ja kiiksudega mõtlemine lihtsalt haakus hästi ja "läks peale".

Kooli ajal –Tõnise kompositsiooniõpetajad on olnud René Eespere, Raimo Kangro ja Jaan Rääts – oli Tõnis Prokofjevi fänn ja seda on ka tema lugudes selgesti tunda olnud. Viimastel aastatel on tema muusikakuumlamiste refrääniks Bach kui ammendamatu avastuste allikas. Lisandunud on ka maailma rahvaste muusika, mille suhtes tal kooliajal

Clamantis liikmena. Varajase muusika hoo-vus on Tõnisest üle käinud jõuliselt ja väga varakult. Ehk nagu ta ise väljendub, hakati Eestis varajase muusikaga tuntavalt ja kaasaahaaravalt tegelema just siis, kui tema "juba ise kõndis ja enam püksi ei teinud". Nüüd on ta kümme aastat olnud mööda ilma esinev rändmuusik. See tähendab ühtlasi, et ta teab suurepäraselt, mis tunne on olla interpreet ja viibida laval, ning mõistab seega paremini kammuusikut, kes esitab tema kirjutatud teost.

N-õ palgatööl on Tõnis olnud napilt kaks aastat, töötades kunagi Apple'i esinduses. Tõnis jõudis veendumusele, et tal on targem ärist eemale hoida, sest lipukiri "osta ja mine" ei ole tema jaoks.

Ei saa teha äri, kui hakkad müüdatavat analüüsima ja ostjale ausalt nõu andma stiilis "seda asja sul polegi vaja ja sellest võid ka odavama variandi võtta".

"MINA - NAPOLEON!" ON TÕNISE esimehe täispikk lavalugu. Kergesti tabatava sõnumiga sellest, kuidas sa saad seda, mida vajad, mitte seda, mida tahad. "Napoleoni" muusikat iseloomustab Tõnis kui kergesti alla neelatavat lihtsas helikeeles petlikult naiivset tonaalset muusikat, milles "on viisid ja on harmoonia". (Estonia sööklas, kus me parajasti räägime, kostab kellegi telefonist kassisi "kräu" ja Tõnis hüüatab: "Oi, ma arvasin, et "Napoleoni" proov juba algas!") Muusikas on vihjeid ja tsitaate, mida on lõbus ära tunda. Proovides olevat tekitanud furoori neli takti "Traviatast", mis on Tõnise vahendusel omandanud uue tähenduse.

Tõnisel on lastele ja orkestrile kirjutamiseks vähemalt kaks olulist eeldust. Ta teab, et lapsele pole mõtet pakkuda tema mõistmisvõimet alahindavat kultuurikaupa, laps näeb selle läbi. Ja orkestri kõlama panemisel on Tõnis andekas.